

Neoliberalizm ve Yunanistan'da Yükseköğretim

(22 Şubat 2013 tarihinde Ankara'da düzenlenen EĞİTİM SEN Yükseköğretim Konferansı'nda yapılan sunuş)

Panagiotis Sotiris

Ege Üniversitesi Öğretmenler Sendikası Başkan Yardımcısı

psot@soc.aegean.gr

İlk olarak, Eğitim Sen'i hedef alan son tutuklama dalgası karşısında en derin dayanışma duygularımı dile getirmek isterim. Dünyanın her yerinde hükümetler sendikal direnişlerden kurtulmak istiyor ve bunun için sendikal faaliyeti kriminalize etmeye çabalyor. Dayanışma ve mücadele bizim silahımızdır! İkinci olarak, bu konferansı örgütleyenlere, ekonomik kriz, kemer sıkma ve Avrupa Birliği, Uluslararası Para Fonu ve Avrupa Merkez Bankası ile varılan kredi anlaşmalarının bir parçası olarak dayatılan acımasız kesintilerin belirlediği bir konjonktürde, Yunanistan'da yükseköğretime yönelik neoliberal saldırı ve bu saldırıya karşı verilen mücadelelerle ilgili bazı düşünce ve deneyimleri paylaşma fırsatı sundukları için teşekkür etmek isterim¹.

Yunanistan'da yükseköğretim her zaman için ziyadesiyle siyasileşmiş bir alan olmuştur. Özel yükseköğretim ile ilgili açık bir anayasal yasaktan ötürü son zamanlara kadar sadece devletin sorumluluğunda olan yükseköğretim, yukarı doğru toplumsal hareketliliğin başlıca biçimlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Bu kabul, neden yükseköğretime erişim imkânlarının geliştirilmesi için bir toplumsal baskının var olduğunu da açıklamaktadır. Halihazırda üniversiteler ve teknik eğitim enstitülerinde her yıl 75.000'den fazla pozisyon ayrılmaktadır. Ortalama bir Yunan ailesi için,

¹ Yunanistan'da kemer sıkma politikaları için bakınız Panagiotis Sotiris, "Greece from Despair to Resistance", *The Bullet. E-bulletin* No. 598., <http://www.socialistproject.ca/bullet/598.php>. Ayrıca bkz. İNE GSEE/ADEDY, *Yunan Ekonomisi ve İstihdam 2012* (Yunanca). Yunanistan'daki krizin ekonomi politiği için bkz. C. Lapavitsas et al. *Crisis in the Eurozone*, London, Verso, 2012.

geleneksel olarak daha iyi istihdam olanaklarıyla ilişkilendirilmiş herhangi bir üniversite bölümüne giriş yapabilmek her zaman için büyük bir hedef olmuştur. Bu etmenler, üniversite giriş sınavı gibi olayların kamusal hayatta taşıdığı önemin yanı sıra bir ailenin öğrenciyi (Tıp, Hukuk ve Mühendislik Fakülteleri gibi) iyi üniversite bölümlerine giriş için hazırlayacak okul dışı kurslar için yüksek maliyetler ödemeyi göze almasını da açıklamaktadır.

Mücadele ve protesto Yunan Yükseköğretiminin ayrılmaz bir parçası olagelmıştır. Yunan üniversitelerinin tarihi, 1960'lardan beri, ziyadesiyle politikleşmiş bir öğrenci hareketinin² müdahalesi tarafından belirlenmiştir. Öğrenci hareketi, 1967-1974 yılları arasında askeri diktatörlüğe karşı verilen mücadelede üstlendiği (ve askeri diktatörlük tarafından vahşice bastırılan 1973'teki Ulusal Politeknik Okulu işgaliyle temsil edilen) rolden ötürü çok fazla saygı görmekteydi. Öğrenci hareketi, diktatörlüğün yıkılmasından sonra Yunan toplumunun radikalleştirilmesindeki can alıcı etmenlerden biri oldu. Öğrenciler sadece (1979'daki işgal hareketlerinde olduğu gibi hükümeti, geçmiş kırk yılda önceden kabul edilmiş olduğu halde sonradan ilga edilen birkaç yasadan biri olan 815/78 sayılı yasayı ilgaya zorlayan) muzaffer hareketler ortaya çıkarmakla kalmadı, genel siyasi ve toplumsal kültürün önemli öğelerini de üretti. 1974 sonrası Yunan sol radikalizminin birçok ögesi üniversitelerden çıktı. 1980'lerin başında başlayan geniş bir reform dalgası ve özellikle 1982'de yürürlüğe giren 1268 sayılı çerçeve yasa, modernleştirici ve teknokratikleştirici bir boyutu üniversite yönetimine geniş bir fakülte ve öğrenci katılımını da içeren demokratik bir sistemle birleştirmişti. Demokratik katılım süreci, öğrencilerin üniversite senatolarında ve bölüm kurullarında yüksek oranda temsil edilmesini ve rektör, dekan ve bölüm başkanı seçimlerinde öğrenci oylarının belli bir ağırlığa sahip olmasını da içeriyordu.

1990'lardan bu yana yükseköğretimde daha neoliberal ve otoriter yönelimleri olan reform dalgaları gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, özel siyasi ağırlığının yanı sıra sembolik bir önem de taşıyan ve yükseköğretimin sadece devletin sorumluluğunda olduğunu açıkça vurgulayan Yunan Anayasasının 16. maddesinin değiştirilmesi için sermaye yanlısı ana akım medya tarafından 1990'lardan itibaren yürütülen kampanyayı vurgulamak yerinde olur. Bu gibi bir değişiklik, (halihazırda ortaöğretim sonrasında

² Yunan öğrenci hareketinin tarihi için bkz. Panagiotis Sotiris, "Youth Unrest in Greece", içinde Clare Solomon, Tania Palmieri (eds). *Springtime. The New Student Rebellions*. London, Verso, 2011.

özelleştirme geliştirilmiş olsa bile, bu alan üniversite öğretiminin sahip olduğu resmi statüden yoksun olduğundan) özel yükseköğretimin tam olarak tesis edilebilmesi için zorunluydu. Yükseköğretime yapılan saldırılar, üniversitelere yüksek oranlı öğrenci katılımını, ders kitaplarının bedava sağlanmasını, (okutmanlar ve yardımcı doçentler gibi) düşük statülü fakülte üyelerini ve öğrenci hareketinin, üniversite tesislerine asayiş güçlerinin girmesini engelleyerek protestocuları yıllardır polis saldırganlığından koruyan Üniversite Dokunulmazlığı adıyla bilinen örneklerde cisimleşmiş eylem ve örgütlenme kabiliyetini de hedef almaktaydı. Bu reformların merkezi bir yanını, OECD gibi uluslararası kapitalist kuruluşların daha 1980'lerde "Üniversitenin Krizi"³ne³ yanıt olarak tanımladığı ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun teşvik ettiği bir eğilim olan yükseköğretimin ticari çıkarlar doğrultusunda reformdan geçirilmesi oluşturuyordu. Burada özel önem taşıyan bir yan, üniversitelerin diploma yapıları ile bir üniversite derecesine sahip olmayla bağlantılandırılmış olan hakların -ve tabii ki ortak özlemlerin- işyerinin yeni gerçeklerine uygun olmasını garanti altına alma girişimiydi. Bu girişim, sermaye güçlerinin emek gücünü daha eğitilmiş ama daha az haklara sahip olan, daha nitelikli ama daha kötü koşullarda çalışmaya razı olan, vasıflarını geliştirecek pozisyonda olsa da kolayca bir pozisyondan diğerine geçecek bir duruma sokmayı isteyen daha geniş kapsamlı saldırısının bir parçasıydı.

Bu girişimler karşısında birbirini takip eden ve esas olarak öğrencilerin gerçekleştirdiği isyanları buldu: 1990-1991'de (lise ve üniversitelerde ortaöğretimle ilgili otoriter bir dizi önerinin yanı sıra özel üniversiteleri de içeren daha girişimci bir yükseköğretim tasarısına karşı gerçekleşen büyük bir işgal dalgası⁴), 1995'te (üniversite ders kitaplarının ücretsiz sağlanması hakkının kaldırılmasına karşı başlatılan üniversite ve lise işgalleri), 1997-1998'de (yeni bir giriş sınavı sistemine karşı lise ve üniversitelerde başlayan işgaller), 2001'de (derecelerin nispi değerinde yapılan değişikliklere karşı başlatılan üniversite protestoları), 2006-2007'de (yasa değişiklikleri ve Yunan Anayasası'nın 16. maddesinde yapılan değişikliğe karşı üniversitelerde birbirini izleyen

³ Bkz. OECD, *Universities Under Scrutiny*, Paris: OECD, 1987.

⁴ Dahası, bu harekete, öğrencileriyle dayanışma içinde olan bir lise öğretmenin, Nicos Temponeras'in Patras'ta işgal edilen bir işgale yönelik saldırı sırasında sağ görüşlü caniler tarafından katledilmesiyle başlayan bir öfke dalgası da damgasını basmıştı.

iki kitlesel işgal dalgası artı Fakülte grevleri⁵), 2008'de (15 yaşındaki Alexandros Grigoropoulos'un bir polis tarafında öldürülmesinden sonra başlayan -"Yunan Ayaklanması"- kitlesel gençlik protestoları⁶) ve 2011-2012'de (yükseköğretimde yeni yasal çerçeveye karşı başlayan kitlesel öğrenci ve fakülte protestoları).

Yunanistan'da yükseköğretimin neoliberal dönüşümünde Avrupa Birliği politikaları ve yönergeleri de etkili olmuştur. 1980'lerin ortasından itibaren Avrupa araştırma programları araştırmaların rekabetçi programlar aracılığıyla fonlanmasını başlattı ve sanayi ile bağlantı kurulması ve pazarlanabilir araştırmalara geçilmesi konusunda baskı yaptı. 1990'larda araştırma odaklı bölümler veya bir grup profesör neoliberal reformlar ve daha girişimci bir üniversite taraftarlığında öncü haline gelince bu süreç de hızlandı. Öğretmekten çok araştırma fonları arayışındaki bir girişimcilikle meşgul olan yeni bir profesör tipi ortaya çıktı.

Ne var ki, en büyük değişiklikler, Bologna Süreci olarak adlandırılan reformlarla ilişkili olarak gerçekleşti. Bologna Süreci, yükseköğretimde temelli bir değişim gerçekleştirmek için yapılan en eşgüdümlü girişimlerden biri oldu; hem daha girişimci bir eğitim anlayışı yönünde, hem de Anglo-Saksonların iki devreli yükseköğretim modelinin uygulamaya konması yönünde değişiklikler yapıldı. İstihdam olanakları sağlayan önceki diplomalar yerine, Bologna Süreci'nden sonra emeğin daha fazla hareketlendirilmesini ve kırılmaşmasını hedefleyen "ömür boyu eğitim" hususundaki genel eğilimin bir parçası olarak, sonraki lisansüstü derslerinin, yüksek lisans öğretiminin ve yeniden-öğretim uygulamalarının temeli olacak üç veya dört yıllık lisans dereceleri dağıtma yönünde baskı başladı⁷.

⁵ 2006-2007 hareketi hakkında bkz. Spyros Dristas ve Giorgos Kalampokas, "The First Big Wave 2006-2007" içinde Clare Solomon, Tania Palmieri (eds). *Springtime. The New Student Rebellions*. London, Verso, 2011.

⁶ Aralık 2008 hakkında bkz. Panagiotis Sotiris "Aralık 2008 Yunan Gençlik İsyanı ve Bunu İzleyen Toplumsal Huzursuzluk Dalgaları" içinde Damla Öz, Ferda Dönmez Atbaşı ve Yalçın Bürkev (ed.) *Gerçek, Yıkıcı ve Yaratıcı. Dünyada ve Türkiye'de Üniversite, Eğitim, Gençlik Mücadeleleri*, Ankara, NotaBene, 2011 ve Eirini Gaitanou, "The December Explosion", içinde Clare Solomon, Tania Palmieri (eds.) *Springtime. The New Student Rebellions*. London, Verso, 2011

⁷ Yunanistan'da Bologna Süreci için bkz. Christos Katsikas ve Panagiotis Sotiris, *The restructuring of the University and the Bologna Process*, Athens, Savallas, 2003. Aynı zamanda bkz. Dionysios Gouvas, "The Post-modern Rhetoric of Recent Reforms in Greek Higher Education", *Journal of Critical Education Policy Studies*, vol. 10, n.2, 2012.

2000'lerde Yunanistan'da "Bologna Süreci" reformlarını uygulamak için birçok girişimde bulunulmuştur: Diplomaların değerinin azalmasına yol açan önlemler alınmış, lisansüstü derslere yapılan vurgu artırılmış, daha çok yeni uzmanlık dersleri açılmış ve daha geniş akademik disiplinler yerine bölümler esas alınmış, kalite kontrol süreçleri ve akreditasyon mekanizmaları uygulamaya konmuş, "eğitim çıktıları" ve "iş yükü" ölçütlerine göre dersleri standartlaştıran AKTS (Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi) devreye sokulmuştur. Bu baskının bir kısmı işgücü piyasalarındaki değişimden kaynaklanmıştır. 1998'de ilköğretim ve ortaöğretimde öğretmen istihdamını belirleyen yeni sınav sisteminin uygulamaya konması gibi kurumsal reformlar, bireysel "performans" lehine diplomaların nispi değerini azalttı. Artan kırılganlık gençleri, mümkün olduğunca çok sayıda vasfı kendi bünyelerinde toplamaya yöneltti. 2000'lerin ortasında çıkan "700 avro kuşağı" teması aşırı vasıflı olmasına rağmen düşük ücret alan bu genç mezunların durumunu temsil ediyordu.

Yapılan reformların çoğu, kitlesel ölçekteki siyasi müdahalelerin sermaye güçleri tarafından başlıca problem olarak görülmesi anlamında, aynı zamanda siyasi motivasyonlardan kaynaklanmaktaydı ve basında öğrenci hareketinin sözüm ona "anomik" karakteri hakkındaki sonu gelmez referanslar mevcuttu. Hareketin gücü, 2006-2007'de birbiri ardı sıra düzenlenen iki kitlesel yürüyüş ve üniversite işgalleri yanı sıra üniversite hocaları ve okutmanlarının uzun süreli grevleri sonucunda (Yunanistan'daki en yüksek parlamenter süreç olan) ve her iki partinin (PASOK ve Yeni Demokrasi Partisi'nin) de desteğini alan, anayasanın 16. maddesini değiştirme teklifini içeren anayasa değiştirme sürecinin iptaliyle tüm açıklığıyla ortaya çıktı. Bu güç aynı zamanda, Avrupa ülkelerindeki en etkileyici protesto ve isyan dizilerinden biri olan ve halen içinden çıkmadığımız ekonomik ve toplumsal krizin başlangıcında birikmiş olan patlayıcı toplumsal çatışmaları öne çıkaran gençlik ayaklanmasında da aşık hale gelmişti.

Yunan borç krizi, Yunan Yükseköğretim Reformu'nda temelli değişimler ortaya çıkarmıştır. Kemer sıkma paketleri döneminde önerilen reformlar, müfredat, diploma yapıları ve üniversite yönetimi konusunda diğer ülkelerde yapılan benzer reformlarla aynı çizgide olan neoliberal yeniden yapılanma boyutunu, kamu harcamalarını azaltma gibi daha geniş bir girişimin parçası olarak saldırgan girişimlerle dayatılan bütçe kesintileriyle birleştirme eğilimindeydi. Dahası, yükseköğretim ekonomik kriz ve kemer

sıkma uygulamalarının devasa toplumsal sonuçlarıyla yüzleşmekteydi. Resmi işsizlik oranı %27 ve genç işsizliği %61 oranındayken, toplam ekonomide resesyondan kaynaklanan daralma -%20'nin ve reel ücretlerdeki azalma -%25'in üstünde bir oranda gerçekleşmiş, 50 yıldır sürekli azalmakta olan bebek ölüm oranları artmaya, okul ve hastaneler kapanmaya başlamıştı⁸. Yükseköğretimde borç, kemer sıkma ve resesyondan oluşturduğu kısır döngü aşağıdaki sonuçları doğurmuştu:

- Üniversite bütçeleri (bakım giderleri, ekipman alımı, elektrik/su vs. faturaları, kira giderleri, tamirat harcamaları dahil) %70'e ulaşan oranlarda azaltılmıştı.

- Fakültelerin payı, reel bazda %20-30 aralığında azaltılmıştı.

- 700'den fazla seçilmiş fakülte üyesi tayin için beklemektedir ve bazıları gerçekten tayin edilmek için 5 yıldan fazla bekleyebilir⁹.

- Geçici öğretim elemanlarının sayısı önceden olduğunun 1/3'üne indirildi ve önümüzdeki yıl bu elemanlar için hiçbir fon kaynağının bulunmaması kuvvetle muhtemeldir. Bu durum, yüzlerce geçici okutmanı işsiz bırakacağı gibi bölümlerin işleyişinde de ciddi güçlükler ortaya çıkaracaktır.

- Halihazırda seçilmiş üniversite elemanları atanıncaya kadar Yunan hükümeti tüm kadroları dondurduğu için yeni pozisyon duyuruları yapılmamaktadır. Geçici personel sayısındaki azalma ve emekli sayısındaki artışla beraber Yunan üniversitelerinde ve teknik eğitim enstitülerindeki toplam eğitim personelindeki kümülatif azalma %10'dan fazla olmuştur.

-“Troyka” olarak adlandırılan AB-IMF-AMB ile yapılan merhametsiz kurtarma anlaşmalarının bir parçası olarak hükümet tarafından hazırlanan ve kamu sektörü çalışanlarının toplam sayısını indirecek tasarılar Yunan üniversitelerinin idari personelini tehdit etmektedir. Potansiyel işten çıkarmalar, üniversitelerin en basit idari görevleri bile yerine getirme yeteneğini tehlikeye atabilir.

- Yunanistan'da toplumsal koşulların genel olarak kötüleşmesi, birçok öğrenci için uyum sağlamanın maliyetlerini ürkütücü boyutlara ulaştırmıştır. Özellikle, bölgesel

⁸ İlgili veriler için bkz: www.statistics.gr

⁹ Yunanistan'da atanmamış okutmanlar için bkz: <http://lecture.jimdo.com/>

üniversitelerde ve teknik eğitim enstitülerinde birçok öğrenci, evden uzak okumanın maliyetlerini kaldıramadığı için ya okulu bırakmaya ya da sadece sınav zamanlarında okula gelmeye mecbur kalmaktadır. Giderek daha çok sayıda öğrenci, okul ve bölüm tercihlerini evlerine yakınlık bazında gerçekleştirmeye yönelmektedir.

Tüm bunların üstüne, Yunan hükümeti yükseköğretimin Yunanistan'da "mekânsal yeniden yapılandırılması" için, "Athena Planı" adında, yükseköğretimde var olan kadroları (ve maliyetleri...) %30'a varan oranlarda azaltacak daha kapsamlı bir planın bir parçası olarak onlarca bölümü birleştirme ve/veya kapatmayı hedefleyen bir tasarı hazırlandığını duyurdu. Bu yoldan yükseköğretim hakkı ciddi bir şekilde budanmış olacaktır. Şimdiden üniversite ve teknik eğitim enstitülerinde 90'dan fazla bölümün birleştirildiği/kapatıldığı duyurulmuş durumda ve bu sadece bir başlangıç, gelecek yıllarda bu türden daha çok dalganın gelmesini bekliyoruz.

Son 2 yılda gerçekleştirilen reformlara ele almaya Yunanistan'da özel yükseköğretimin uygulamaya konmasından başlayabiliriz. Bu uygulama, 1990'lardan beri birbirini izleyen diğer girişimlerle aynı amaca sahipti. Bununla birlikte, özel yükseköğretim önündeki temel kurumsal engel anayasanın (16. maddesinin öngördüğü) açık yasaktan ileri geliyordu. Sonunda yabancı üniversitelerin acentesi şeklinde davranan özel kurumların (özel kolejlerin) verdiği diplomaları tanımak için geliştirilen çözüm, emek hareketliliği ve mesleki vasıfları tanıma ile ilgili olan Avrupa Birliği mevzuatının (özellikle mesleki vasıfların tanınması hakkında 2005/36/AB yönergesi çerçevesinin¹⁰) kullanılması oldu. Yunanistan'daki bir özel kuruluşla acentelik anlaşması yapan kurum, kendi ülkesinde akredite edilmişse, bu durumda Yunanistan'daki acentelere bağlı özel kolejlerin vermiş olduğu diplomalar Yunanistan'daki kamu okullarının vermiş olduklarıyla aynı iş imkânlarına sahip kılınacaktı. Bunun sonucunda, her ne kadar akademik unvanları resmi olarak tanınmamış olsa da, edindikleri mesleki vasıflar geçerli sayılıyor olacaktı. Kamu yükseköğretimindeki daralma ve başka şehirlerde öğrenci okutmanın ailelere yarattığı yüksek maliyet, dikkatlerin bu gibi kolejlere/acentelere yöneltilmesine yol açan bir ortam yaratıyor. 2012 Ekim'inde, AB-IMF-AMB "Troykası" tarafından istenen önlemleri yasalaştırmak için acil yasama prosedürünün bir parçası olarak, Yunan hükümeti sadece bu kolejler/acenteler tarafından verilen lisans

¹⁰ Bkz. Avrupa Parlamentosu ve 7 Eylül 2005 Konseyi'nin yayımladığı mesleki becerilerin tanınmasıyla ilgili Yönerge 2005/36/AB.

derecelerini değil, yüksek lisans ve doktora derecelerini de tam olarak meşrulaştıran bir yasayı, lisansüstü derecelerini bu şekilde elde etmiş olanların akademik pozisyonlara başvurma haklarının olmaması koşuluyla kabul etti.

Bundan sonra, Yunan yükseköğretiminde 1982'den bu yana gerçekleştirilen en büyük kurumsal revizyon olan, 2011'de başlayan yasal reform dalgasıyla karşılaşılıyor. Bu dalga, yükseköğretimi olması gereken standartlara kavuşturmak için yapılması gereken zorunlu bir "reform" olarak takdim edildi ve bunun için sürdürülen propaganda faaliyetinin bir parçasını da, bir "uluslararası danışma grubunun", bir "bilginler kurulunun" Yunan yükseköğretiminin sözüm ona geri kalmışlığına ağıt yakan raporu oluşturuyordu¹¹. Kurulun eşgüdümünü Davis'teki California Üniversitesi'nin rektörü olan ve ismi UC Davis kampusundaki saldırgan polis müdahaleleri yüzünden gündeme gelen Linda Katehi'nin yapması da ayrıca ilginçti¹².

Bu yasama inisiyatifinin aşağıdaki gelişmeleri de içeren sonuçları 4009/11 ve 4076/12 sayılı yasalara yansdı:

- Seçilmiş profesörler, akademik ve iş dünyasının temsilcilerinin de dahil olduğu akademik olmayan "dışarıdan üyelerin" oluşturduğu "üniversite konseylerinin" devreye sokulmasıyla üniversite yönetiminde değişim meydana geldi. Bu değişme, şirket yönetimi uygulamalarının devreye sokulması da dahil, üniversitelerin daha girişimci olması yönünde atılmış çarpıcı ve otoriter bir dönüşümün işaretiydi¹³. Şimdiye kadar Yunan üniversitelerinde, 1967-1974 askeri diktatörlüğünün devrilmesinden sonraki yıllarda gelişen öğrenci radikalizminin sonucu olan ve kendini (senato, bölüm kurulları gibi) tüm yönetici kurullarda ve rektör, dekan ve bölüm başkanlarının seçimlerinde öğrencilerin güçlü bir şekilde var olmasıyla belli eden demokratik bir gelenek mevcuttu. Şimdiyse sadece kapsamı daha dar olan senatolarda öğrencilerin olabilecek en az sayıda

¹¹ Rapor için bkz: <http://notthemajorityopinion.blogspot.gr/2011/04/report-if-international-advisory.html>

¹² Bkz. Panagiotis Sotiris, "Linda Katehi and the neoliberal reform of Greek Higher Education", <http://www.newappsblog.com/2011/11/linda-katehi-and-the-neoliberal-reform-of-greek-higher-education.html>.

¹³ Girişimci üniversiteye gidiş eğilimiyle ilgili kuramsal sorun hakkında bkz. Panagiotis Sotiris, "Theorizing the Entrepreneurial University: Open questions and possible answers, *Journal of Critical Education Policy Studies*, vol.10, n. 1, 2012.

(yani her bölüm başına bir öğrenci yerine tek üye ile) temsil edilmesi değil, oligarşik üniversite konseylerinin üniversitelerde temel iktidar merkezleri haline gelmesi de söz konusu. Bu duruma hesap verebilirliği, performansı, iş dünyasının ihtiyaçlarına açıklığı ve hatta gelir yaratma kabiliyetini vurgulayan daha girişimci bir kültürü uygulamaya koyma çabaları eşlik etmektedir. Dahası Yunan üniversiteleri kapatmalar, bütçe kesintileri ve akademide iş ilişkilerini daha da çekilmez kılacak girişimler yüzünden yeni bir aşamaya girdiğinden, akademik camiaya (ve bütün öğrencilere) karşı daha az, iş dünyasının çıkarlarına karşı daha çok sorumluluk duyan yeni yönetici kurulların ve yeni kurumların ortaya çıkmasının araçsal bir gelişme olmanın ötesinde olduğu da aşikardır. Bu gelişme, basitçe yönetimde meydana gelen bir değişme değildir; derin bir yapısal dönüşümü temsil etmektedir.

-Bölüm örgütlenmesinde, bölümler yerine okulların temel akademik birim olarak kabul edilmesiyle, iktidar ve karar alma süreçlerinin daha çok okul yönetimine transferi yoluyla bölümler salt eğitim modüllerine dönüştürmek ve böylelikle bölüm kurullarının yerine getirmekte olduğu işlevlerin önemli bir boyutunu onlardan almak vasıtasıyla değişim meydana gelmiştir. Amaç daha esnek dersler açmak, dersleri çok daha kolay kapatmak ve daha esnek bir akademik derece anlayışını uygulamaya koyabilmektir. Bu uygulama, akademik disiplinlere özgü örüntüleri izleyen katı diplomalar vermek yerine, her türden ders, seminer ve işyeri stajlarıyla sürekli olarak zenginleştirilen ve (öğrencilerin harcanması ve zaman kaybettirilmesi pahasına) yenilenen bir "vasıflar portföyü" şeklindeki daha esnek ve bireyselleştirilmiş bir diploma anlayışına yönelmemiz gerektiğini vurgulayan Avrupa çapındaki daha geniş kapsamlı bir eğilimle kol kola gitmektedir. Birçok Avrupa ülkesinde "Bologna Süreci" reformlarının bir parçası olarak uygulamaya konan "Diploma Eki" bu yönde atılmış bir adımdır.¹⁴

- Üniversite finansmanında uygulamaya sokulmuş değişiklikler bulunmaktadır. Bunların amacı, (lisansüstü öğretimde) alınan harçlar, dış finansman, sponsorluk, iş odaklı araştırmalar yoluyla üniversitelere kendi kapasiteleri ölçüsünde olabildiğince çok gelir yaratmaktır. Üniversiteler (araştırma, harç, sponsorluk, mülkiyet gibi) tüm gelir yaratıcı ve cezbedici faaliyetlerini, kurumun finansal devamlılığını artırmak amacıyla özel sektör mantığıyla işletilecek bir üniversite şirketi anlayışı içinde bütünleştirmek zorundadırlar.

¹⁴ Avrupa Komisyonu'nun Diploma Eki ile ilgili sunumuna bkz: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/ds_en.htm

- Zaten Avrupa çapında bir eğilim olan kalite kontrol süreçlerini uygulamaya koymanın ötesinde, müfredat ve dersleri de, ekonomik uygulanabilirlik ölçütlerinin esas alındığı bir akreditasyon sürecine bağlandı. Bölümler ve dersler ne kadar öğrenci çektikleri, "ekonominin ihtiyaçları" ve "performans" ile ilişkili olarak devamlı yeniden değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Dahası, akreditasyon süreçleri aracılığıyla, özel okullarda verilen dersler kamu üniversitelerinde verilen derslere eşdeğer kılınacaktır. "Mekansal yeniden yapılandırma" sürecinin başlamasının, bu gibi değerlendirmeleri bölümlerin geleceği açısından önemli kılacağını ve "kalite kontrolü"nü bu gibi birleşme/kapatmaları meşrulaştırmakta kullanılacağını belirtmek önem taşımaktadır.

- Üniversite dokunulmazlığı kaldırıldı, yani üniversite otoritelerinin açık izni olmadan asayiş güçlerinin üniversite tesislerine girişinin yasak olmaktan çıkarıldı. Şimdi polisin üniversite binalarına girmesine izin verilmektedir ve polisin bu durumu öğrenci protestolarını sert bir şekilde bastırmak için kullanacağı yönünde güçlü bir endişe var. 2012 Aralık ayında polis Atina İktisat ve İşletme Üniversitesi'ne baskın düzenledi ve sol ve radikal gruplar tarafından kullanılan odalarda arama yaptı.

-Öğretim süresine sınır getiren bazı önlemler uygulamaya kondu. Bu önlemler, sadece öğrencilerin eğitimini daha erken bitirmesi amacıyla değil, öğrenci protestolarına katılanları dolaylı yollardan cezalandırmak için de alınmıştı. 13-haftalık sömestr uygulaması (ki bu süre, protesto, okul boykotu gibi eylemlere katılmak için pratikte hiç boş zaman bırakmıyordu), öğrencilerin sadece derslerine yoğunlaşmak zorunda kalacağı ve daha politik veya aktivist olmaktan geri duracağı anlamına geliyordu. Dahası, çalışmayı veya memleketine dönmeyi seçtiği için eğitim süresini uzatan öğrenciler de bu süreden ötürü eğitimini tamamlayamama ihtimali ile yüz yüze gelmiş oluyordu.

Daha geniş bir otoriter dönüşümün parçası olan bu reformun temel amaçlarından biri öğrenci hareketinin disiplin altına alınması olmuştur. Neoliberal kuramcılar ve siyaset planlayıcılarının başlıca kaygısı, geçmiş yıllarda yükseköğretim reformlarını engellemeyi ve geciktirmeyi başarmış güçlü, radikal ve politik bir öğrenci hareketinin hakkından gelmekti. Yunanistan'daki siyasi tartışmaların tekrar tekrar ele alınan konularından biri öğrenci hareketinin (ve genel olarak toplumsal hareketlerin) çözüm ona anomik karakterinin nasıl giderileceği meselesiydi. Neoliberal politikaların disipline edici olan bu yanının daha stratejik bir boyutu da vardı. Eğer neoliberal yükseköğretim reformlarının önemli bir boyutunun emek gücünü daha eğitilmiş ve vasıflı olmasına

rağmen daha esnek çalışma ilişkilerine ve daha kötü çalışma koşullarına razı kılmak olduğu dikkate alınacak olursa, emekçilerin bireycileştirilmesi gerektiği kendiliğinden anlaşılır. Bu yüzden Yunanistan'da yüksek öğretim sürecinde arka arkaya gelen öğrenci kuşaklarının ortak olarak muzaffer mücadele deneyimleri içinden geçmesi, şimdiki mücadele gelenekleri içinde ve (kamu binalarının işgal edilmesi mücadelenin ortak bir niteliği haline gelmesi örneğindeki gibi) Yunan toplumunun bütününe yayılmış protesto repertuarlarında da bu türden bir "eğitim" sürecinin kendini belli etmesi neoliberal plancılar için her zaman bir sorun teşkil etmiştir. Dolayısıyla yükseköğretim kurumlarında daha otoriter bir rejimin dayatılması, tam anlamıyla neoliberalizmin bu disiplinci yanının uygulanması girişimi olarak kabul edilmelidir.

Yukarda belirtilen gelişmelerden açıkça ortaya çıkmaktadır ki Yunan yükseköğretimi, 1990'lar ve 2000'lerde dünyada uygulanan birçok reformda belirgin olan öğeleri, yani daha girişimci bir yükseköğretime gidiş konusundaki daha genel bir eğilimi ekonomik krizin etkileriyle birleştiren aşırı ölçüde saldırgan bir neoliberal yeniden yapılanma tarzıyla karşı karşıyadır. Yunan toplumunun uzun süreli kemer sıkma, yeni yoksulluk ve beklentilerin düşürüldüğü bir süreci yaşaması anlamında aşırı ölçüde olumsuz bir değişimle karşı karşıya olduğu bir durumda sermaye güçleri ve onların temsilcileri "Şok Doktrini"nin eğitimdeki ayağını Yunan yükseköğretimine uygulamaya çabaladıkları görülmektedir.

Bu kavga henüz bitmiş olmanın çok uzağındadır. Her ne kadar Yunan hükümeti reformların başarılı bir şekilde uygulandığı yönünde bir imaj sunmaya çalışsa da, geçmiş yıllarda birçok protesto ve mücadele formu ortaya çıktı. Yeni düzenlenen oligarşik üniversite konseyleri için 2011-2012 akademik yılında yapılacak olan seçimler greve giden öğrenci ve profesörler tarafından başarılı bir şekilde engellendi. Ancak demokratik olmayan e-oylama [elektronik oylama] usulünü uygulamaya soktuktan sonra, hükümet üniversite konseyleri seçimlerini 2012-2013 akademik yılında yaptırmayı başarabildi. Buna rağmen bazı üniversitelerde katılım çok düşük oldu. Şu anda bile alınması düşünülen önlemler tam olarak uygulanmanın çok uzağındadır ve yükseköğretimin mekansal yeniden yapılandırılmasına karşı çok güçlü protestolar yürütülmektedir. Öğrenci sendikaları içinde genel kitlesele toplantılar temel bir örgütlenme formu olarak ortaya çıktığından beri demokratik olarak örgütlenmiş olan mücadelelerin yarattığı kolektif mücadele gelenekleri öğrenciler arasındaki varlığını

güçlü bir şekilde korumaktadır. İdari personelin sendikaları işten çıkarmalara karşı önemli mücadeleler vermektedir. Geçen üç yılda, Üniversite Öğretmenleri Federasyonu POSDEP'in (2009'a kadar benimsemiş olduğu militan tavrın aksine) aldığı hükümet yanlısı duruşa rağmen üniversite öğretmenleri sendikalarının çoğu greve gitmeye veya başka protesto tarzlarını ortaya koymaya yöneldiler. Üniversite öğretmenleri sendikaları arasında ortaya çıkan yeni eşgüdüm tarzlarının yanı sıra, birçok üniversite ve teknik eğitim enstitüsündeki fakülte mensupları, idari personel ve öğrenciler arasında da yeni eşgüdüm tarzları benimsendi.

2013 bahar sömestrinde yeni bütçe kesintileri, ücret indirimleri ve kapatmalar ile karşı karşıya olan Yunan üniversitelerinde yeni protesto dalgalarının ortaya çıkması beklenebilir. Geçen on yıllarda Yunan yükseköğretimi Yunanistan'daki mücadele, protesto ve toplumsal hareketliliğin en ön saflarında yer aldı. Öğrenci ve üniversite hareketi diğer hareketlerin de takip ettiği bir dizi örnek ortaya koydu. Umut edelim ki, Yunanistan'daki üniversite hareketi kemer sıkma ve neoliberal reformlara karşı mücadele edecek, AB-IMF-AMB Troykasını defedecek ve Yunan toplumu için alternatif bir gelecek inşa edecek daha geniş ve muzaffer bir hareketin parçası olsun.